

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Литвин Н.А.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового та медичного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0003-4199-1413*

Литвин Н.А. Правове забезпечення державного та громадського контролю за діяльністю арбітражних керуючих в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

У статті досліджено правове забезпечення державного та громадського контролю за діяльністю арбітражних керуючих в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій. Визначено основні напрями реалізації контролю, що здійснюється Міністерством юстиції України та його територіальними органами. Серед ключових недоліків чинного правового регулювання виокремлено нечіткість визначення меж компетенції арбітражного керуючого у кризових умовах, що породжує ризики порушення прав кредиторів і боржників та створює можливості для неправомірного використання повноважень. Крім того, обмежені механізми оперативного контролю у випадках втрати доступу до майна чи документації боржника внаслідок воєнних дій або форс-мажорних обставин ускладнюють своєчасне реагування на порушення. Недостатній рівень цифровізації процедур контролю, зокрема відсутність ефективних електронних інструментів моніторингу та перевірки звітності арбітражних керуючих у режимі реального часу, знижує прозорість процедур банкрутства. Слабка регламентація взаємодії між судовим наглядом і державним контролем, а також неузгодженість дисциплінарних та антикорупційних механізмів можуть призводити до дублювання повноважень, прогалин у контролі або формального застосування санкцій.

Для розв'язання означених проблем запропоновано законодавче уточнення меж компетенції арбітражного керуючого в надзвичайних умовах, зокрема шляхом визначення алгоритмів дій за обмеженого доступу до майна чи документів. Доцільним є розширення використання електронних систем контролю з метою забезпечення дистанційного моніторингу та оперативного реагування на порушення. Необхідним також є вдосконалення механізмів взаємодії державного й громадського контролю та судового нагляду задля усунення правових колізій і забезпечення комплексного захисту прав учасників процедур банкрутства. Посилення стандартів професійної етики та антикорупційних вимог, впровадження обов'язкового навчання та регулярної атестації арбітражних керуючих, а також запровадження гнучких дисциплінарних процедур визначено важливими умовами підвищення ефективності як державного, так і громадського контролю.

Ключові слова: арбітражний керуючий, державний контроль, громадський контроль, процедура банкрутства, відповідальність, воєнний стан, корупційні ризики.

Lytvyn N.A. Legal support for state and public control over the activities of arbitration managers in conditions of martial law and emergency situations.

The article examines the legal support for state and public control over the activities of arbitration managers in conditions of martial law and emergency situations. The main directions of control implemented by the Ministry of Justice of Ukraine and its territorial bodies are identified. Among the key shortcomings of the current legal regulation, the unclear definition of the boundaries of the competence of the arbitration manager in crisis conditions is highlighted, which creates risks of violation of the rights of creditors and debtors and creates opportunities for the misuse of powers. In addition, limited mechanisms for operational control in cases of loss of access to the debtor's property or documentation as a result of military actions or force majeure circumstances complicate timely response to violations. The insufficient level of digitalization of control procedures, in particular the lack of effective electronic tools for monitoring and checking the reporting of arbitration managers in real time, reduces the transparency of bankruptcy procedures. Weak regulation of interaction between judicial supervision and state control, as well as inconsistency of disciplinary and anti-corruption mechanisms can lead to duplication of powers, gaps in control or formal application of sanctions.

To solve the above problems, it is proposed to legislatively clarify the boundaries of the competence of the arbitration manager in emergency conditions, in particular by determining the algorithms of actions in case of limited access to property or documents. It is advisable to expand the use of electronic control systems in order to ensure remote monitoring and prompt response to violations. It is also necessary to improve the mechanisms of interaction between state and public control and judicial supervision in order to eliminate legal conflicts and ensure comprehensive protection of the rights of participants in bankruptcy procedures. Strengthening standards of professional ethics and anti-corruption requirements, introducing mandatory training and regular certification of arbitration managers, as well as introducing flexible disciplinary procedures are identified as important conditions for increasing the efficiency of both state and public control.

Key words: arbitration manager, state control, public control, bankruptcy procedure, liability, martial law, corruption risks.

Постановка проблеми. Діяльність арбітражних керуючих у процедурах банкрутства має велике значення для забезпечення стабільності економічних відносин, захисту прав кредиторів і боржників, а також підтримки довіри до судової системи. У звичайних умовах її ефективність забезпечується законодавчо визначеними механізмами державного контролю, що включають ліцензування, дисциплінарні процедури, судовий нагляд та професійні стандарти.

У разі воєнного стану або надзвичайних ситуацій діяльність арбітражних керуючих ускладнюється: виникають ризики тиску з боку боржників, кредиторів або органів влади, ускладнюється доступ до майна та документів, збільшується ймовірність порушень незалежності та професійної етики, що, у свою чергу, потребує адаптації існуючих механізмів контролю, зокрема через посилений нагляд, прозорі процедури та використання електронних інструментів моніторингу. Це робить особливо актуальним питання законодавчого та інституційного забезпечення державного контролю, який гарантує ефективність процедур банкрутства, дотримання прав учасників процесу та запобігання зловживанням.

Проблема потребує системного аналізу існуючих механізмів контролю та нагляду, виявлення їхніх недоліків і розробки пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в умовах кризових ситуацій, зокрема воєнного стану, для забезпечення прозорості, незалежності та ефективності діяльності арбітражних керуючих.

Метою дослідження є аналіз правового забезпечення державного та громадського контролю за діяльністю арбітражних керуючих в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій, а також виявлення наявних прогалин у законодавстві, що впливають на баланс між незалежністю керуючого та захистом прав учасників процедур банкрутства.

Стан опрацювання проблематики. У науковій літературі питання регулювання та контролю діяльності арбітражних керуючих набувають дедалі більшої уваги. Серед останніх публікацій варто виділити дослідження, присвячені проблемам комплексного контролю та нагляду за діяльністю арбітражних керуючих. Так, у статті «Як здійснюється контроль за діяльністю арбітражних керуючих» зазначається, що контроль здійснюється шляхом планових і позапланових перевірок з боку Міністерства юстиції України та його територіальних підрозділів [1]; проблематика повноважень і нагляду суду та інших органів. У свою чергу у матеріалі про круглий стіл у Верховному Суді України обговорено питання розмежування видів контролю за діяльністю арбітражних керуючих та ролі суду [2]; правовий статус керуючого, його повноваження, обов'язки та гарантії незалежності. Дослідження Т.В. Степанової та А.І. Данілова підкреслюють, що контроль за діяльністю арбітражного керуючого має поєднувати законодавчі вимоги, судовий нагляд і професійні стандарти, забезпечуючи баланс між автономією керуючого та захистом прав учасників процедури банкрутства [3; 4]; юридичне спрямування проблеми. У працях І.А. Бутирської та Ю.С. Федоренка наголошується на необхідності чіткого нормативного визначення компетенції арбітражного керуючого, меж контролю з боку держави та суду, а також процедур притягнення до дисциплінарної та адміністративної відповідальності. При цьому зазначається, що права й повноваження керуючого без належних гарантій незалежності можуть стати джерелом зловживань, тоді як сувора відповідальність без процедурного захисту демотивує висококваліфікованих фахівців [5; 6].

Окремі публікації висвітлюють роль державного контролю в умовах кризових ситуацій та воєнного стану. Так, у статтях і наукових коментарях до Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУПБ) зазначається, що воєнний стан ускладнює доступ до майна, документації та інформації, що підсилює ризики порушення незалежності арбітражного керуючого і вимагає від державних органів додаткового нагляду та прозорих процедур.

Разом із тим, правова доктрина не має достатньо досліджень, присвячених комплексному поєднанню адміністративно-правових та цивільно-правових механізмів контролю, зокрема у воєнний

час. Недостатньо опрацьовано взаємодію державних органів, суду та саморегулівних професійних організацій у питаннях дисциплінарного нагляду та ліцензування.

Таким чином, аналіз останніх досліджень дозволяє зробити висновок про необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення контролю, підвищення прозорості, чітке визначення меж компетенції арбітражного керуючого та розробку ефективних адміністративно-правових механізмів нагляду в умовах кризових ситуацій. Це визначає пріоритети подальших наукових досліджень у сфері правового регулювання діяльності арбітражних керуючих.

Виклад основного матеріалу. Арбітражні керуючі виконують визначені законом повноваження, здійснюють обов'язки та реалізують права в межах процедур банкрутства. Ефективність їх діяльності забезпечується через сукупність державних і професійних механізмів контролю, до яких належать ліцензування, дисциплінарний нагляд, судовий контроль за дотриманням процедур та дотримання професійних стандартів. Ця система створює правові гарантії для захисту прав кредиторів і боржників та запобігає можливим зловживанням.

Основні аспекти контролю за діяльністю арбітражних керуючих визначені статтею 20 КУПБ. У цій нормі закріплено правові засади здійснення державного контролю, який реалізується через Міністерство юстиції України та його територіальні органи. Зокрема, стаття встановлює форми контролю, порядок проведення перевірок, підстави для застосування дисциплінарних заходів, а також права й обов'язки як контролюючих органів, так і арбітражних керуючих [7]. Такий підхід спрямований на забезпечення законності, дотримання професійної етики та належного виконання повноважень арбітражними керуючими, що є запорукою ефективності процедур банкрутства навіть в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що Міністерство юстиції України при реалізації державної політики у сфері банкрутства наділено не лише контролью-наглядовою функцією, але й регулятивною та інформаційно-аналітичною. Контрольно-наглядова функція проявляється через проведення планових та позапланових перевірок діяльності арбітражних керуючих через Департамент банкрутства та структурні підрозділи міжрегіональних управлінь. Регулятивна функція полягає у контролі фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання на предмет ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, а також незаконних дій у разі банкрутства державних підприємств або підприємств із часткою державної власності понад 50%. До регулятивних повноважень також належить організація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих, включно з підготовкою керуючих у справах про банкрутство страхових організацій. Інформаційно-аналітична функція Міністерства полягає у зборі, обробці, аналізі та оцінці інформації для підвищення ефективності діяльності, що включає всі дії з оперування даними, необхідними для моніторингу та вдосконалення процедур банкрутства [8, с. 471].

Щодо органів громадського контролю та нагляду, КУПБ передбачає значну роль саморегулівних організацій арбітражних керуючих. Відповідно до частин 2 та 3 статті 32, саморегулівна організація арбітражних керуючих є некомерційною професійною організацією, що об'єднує всіх арбітражних керуючих і створена для забезпечення реалізації завдань самоврядування у цій сфері. Вона має статус юридичної особи та функціонує через організаційні форми самоврядування, передбачені КУПБ. Саморегулівна організація створюється з'їздом арбітражних керуючих України і не може бути реорганізована, а її ліквідація можлива лише на підставі закону [7].

Згідно зі статтею 33 КУПБ, саморегулівна організація арбітражних керуючих виконує низку ключових функцій, що забезпечують професійний контроль та розвиток інституту. Серед основних завдань організації: здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих щодо дотримання норм КУПБ, Кодексу професійної етики та інших нормативно-правових актів; участь у розробленні нормативно-правових актів і заходів, що стосуються відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; представлення інтересів арбітражних керуючих у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями; захист професійних прав керуючих; забезпечення високого професійного рівня та розвитку професії; сприяння престижності професії. Крім того, саморегулівна організація організовує перевірку оприлюдненої інформації, що принижує честь і гідність арбітражних керуючих, та вживає заходів для її спростування у разі недостовірності; надає консультації та готує методичні рекомендації з питань професійної етики та застосування прогресивних практик; інформує суспільство про практику та проблемні питання у процедурах відновлення платоспроможності; виконує інші повноваження відповідно до КУПБ [7].

Таким чином, вищевказаний аналіз положень щодо саморегулівних організацій арбітражних керуючих демонструє комплексність системи контролю та нагляду у сфері банкрутства. Міністерство

юстиції України реалізує контрольню-наглядову, регулятивну та інформаційно-аналітичну функції, що забезпечує законність, професійну етику та ефективність процедур. Саморегулятивні організації доповнюють державний контроль, виконуючи функції професійного самоврядування, підвищення рівня кваліфікації, захисту прав керуючих та інформування суспільства. Такий комплексний підхід створює баланс між незалежністю арбітражного керуючого та захистом прав учасників процедур банкрутства, що особливо важливо в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

У цьому контексті також видається важливим проаналізувати наукові підходи до проблеми правового забезпечення державного та громадського контролю за діяльністю арбітражних керуючих. Так, у наукових публікаціях Б.В. Яринка розглядаються адміністративно-правові засади реалізації контрольню-наглядової функції за результатами діяльності арбітражних керуючих як з боку органів державної виконавчої влади, так і з боку органів громадського контролю та нагляду [9]. Долгополова М.О. у своїй статті аналізує адміністративно-правове регулювання діяльності арбітражних керуючих та взаємодію різних інститутів контролю (зокрема пенсійної служби, митної служби, податкової служби) у процесі реалізації процедур неплатоспроможності. Зазначається, що контроль і нагляд мають системний характер і охоплюють як підготовчу, так і виконавчу стадії банкрутства; ефективність процедур банкрутства значною мірою залежить від прозорості діяльності арбітражних керуючих та державних контролюючих структур; для підвищення ефективності необхідно вдосконалювати нормативно-правові механізми, що регулюють відносини арбітражного керуючого і державного контролю. Крім того, авторка підкреслює, що інтегрованість контролюючих інститутів (пенсійної, митної, податкової служб) створює умови для комплексного підходу до процесу банкрутства, що дозволяє краще захищати інтереси держави, кредиторів і боржника [10].

Позиція М.О. Долгополової щодо необхідності посилення функцій контролю та нагляду адміністративно-правових інститутів у процедурах банкрутства є цілком обґрунтованою та заслуговує на підтримку. Авторка справедливо наголошує, що саме ефективність механізмів контролю визначає прозорість дій арбітражних керуючих і рівень довіри до інституту банкрутства загалом. Водночас, на нашу думку, проблема не обмежується лише удосконаленням законодавчих механізмів контролю. В умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій актуальним є також запровадження адаптивних і цифрових форм нагляду – зокрема, дистанційного моніторингу діяльності арбітражних керуючих, розширення функціональності Системи електронної звітності (далі – СЕЗАК), а також міжвідомчої координації органів контролю.

Отже, поділяючи загальний підхід авторки до розуміння контрольної функції як гарантії законності та ефективності процедур банкрутства, вважаємо за необхідне доповнити його концепцією гнучкого адміністративно-правового регулювання, здатного реагувати на виклики воєнного стану, ризики дестабілізації та необхідність захисту прав учасників процедур у надзвичайних умовах.

Разом з тим, необхідно зазначити, що у зв'язку з дією воєнного стану (під час дії воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення) в Прикінцеві та перехідні положення КУПБ внесено зміни, які дають змогу арбітражному керуючому та кредиторам більш ефективно та безпечно реалізовувати повноваження у провадженні про банкрутство, а саме: проведення зборів та комітету кредиторів може здійснюватися дистанційно в режимі відеоконференції або шляхом опитування; господарським судом за клопотанням кредиторів чи арбітражного керуючого може бути продовжено строки проведення попереднього засідання суду у справі про банкрутство, дію мораторію, оголошення про проведення аукціону, виконання плану санації чи реструктуризації боргів боржника, процедури розпорядження майном, ліквідації, реструктуризації боргів боржника та погашення боргів боржника; арбітражний керуючий не несе дисциплінарної відповідальності за невчинення дій та невиконання обов'язків, передбачених КУПБ, якщо їх вчинення та/або виконання унеможливлено у зв'язку з веденням бойових дій у районах розміщення боржника, кредитора, майна боржника та розташування офісу або місця проживання чи перебування арбітражного керуючого [11].

Варто зазначити, що питання державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих органічно пов'язані з проблематикою запобігання корупції у цій сфері. Адже ефективність контрольних механізмів безпосередньо залежить від рівня доброчесності та правової відповідальності самих керуючих.

У цьому контексті доцільно звернутися до дослідження Д.В. Мандичева, який аналізує правові засади антикорупційного регулювання діяльності арбітражних керуючих і розкриває їх значення для забезпечення прозорості процедур банкрутства. Так, у своїй праці Д.В. Мандичев досліджує правову природу запобігання корупційним проявам у діяльності арбітражних керуючих, підкреслюючи, що ефективне виконання їхніх повноважень неможливе без належної системи контролю, прозорості процедур та персональної відповідальності. Автор наголошує, що арбітражний керуючий діє на межі приватноправових і публічно-правових інтересів, тому його діяльність має підви-

щені корупційні ризики – зокрема, під час розпорядження майном боржника, укладання мирових угод, вибору оцінювачів чи організаторів торгів. Крім того, автор визначає основні правові механізми запобігання корупції в цій сфері, серед яких: спеціальні обмеження та вимоги до арбітражних керуючих (згідно із Законом України «Про запобігання корупції» та Кодексом України з процедур банкрутства); система контролю та дисциплінарної відповідальності, реалізована через Міністерство юстиції України; взаємодія державного контролю з судовим наглядом, який забезпечує неупередженість і законність дій арбітражного керуючого [12].

Ми погоджуємося з позицією Мандичева Д.В., що запобігання корупції є невід’ємною складовою ефективного державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих. Водночас, на нашу думку, у сучасних умовах варто розширити його підхід, доповнивши його аналізом надзвичайних правових режимів – воєнного стану, надзвичайних ситуацій, коли державний контроль має бути гнучким, але не менш ефективним. Зокрема, необхідно передбачити цифрові механізми моніторингу, віддалений контроль процедур банкрутства, а також посилення відповідальності за порушення принципу доброчесності під час управління активами у період дії особливих режимів.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє виокремити ключові аспекти державного контролю за діяльністю арбітражних керуючих, а також підкреслює значення запобігання корупційним ризикам у цій сфері. Варто зазначити, що ефективність контролю залежить від поєднання законодавчо встановлених повноважень, процедурного нагляду та професійних стандартів.

Водночас, аналізуючи практичну реалізацію цих механізмів, можна виявити певні прогалини у законодавстві та нормативному регулюванні, які обмежують можливість збалансованого поєднання незалежності арбітражного керуючого з захистом прав учасників процедур банкрутства. Попри наявність Кодексу України з процедур банкрутства та низки підзаконних актів, у правовому регулюванні залишаються суттєві прогалини, що ускладнюють ефективне здійснення державного контролю та нагляду, особливо в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

Однією з ключових проблем є нечітке визначення меж компетенції арбітражного керуючого у кризових умовах, що створює ризики порушення прав кредиторів і боржників та може призвести до неправомірного використання наданих повноважень. Крім того, існують обмежені механізми оперативного контролю у випадках втрати доступу до майна або документації боржника через воєнні дії чи форс-мажорні обставини, що знижує здатність державних органів своєчасно реагувати на порушення.

Недостатнє використання цифрових інструментів та електронних платформ, зокрема для моніторингу та перевірки звітності арбітражних керуючих у режимі реального часу, також ускладнює контроль за їх діяльністю та створює ризики непрозорості процедур банкрутства. Слабка регламентація взаємодії між судовим наглядом та державним контролем може призводити до дублювання повноважень або, навпаки, до прогалин у контролі, тоді як неузгодженість дисциплінарних та антикорупційних процедур створює можливості для зловживань та формального застосування санкцій.

Для усунення цих недоліків доцільним є чітке законодавче закріплення меж компетенції арбітражного керуючого у надзвичайних умовах, включаючи визначення алгоритмів дій при обмеженому доступі до майна або документів. Також необхідним є розширення використання електронних систем контролю, таких як СЕЗАК, для забезпечення дистанційного моніторингу та оперативного реагування на порушення.

Крім того, важливим є удосконалення процедур взаємодії між державним і громадським контролем та судовим наглядом з метою уникнення колізій та забезпечення комплексного контролю за дотриманням законних прав учасників процедур банкрутства. Посилення стандартів професійної етики та антикорупційних вимог, включно з обов’язковим навчанням і регулярною атестацією арбітражних керуючих, а також впровадження гнучких процедур дисциплінарного реагування, що дозволяють швидко реагувати на порушення без шкоди для прав керуючого та учасників процедури, є невід’ємними складовими ефективного контролю.

Реалізація зазначених заходів сприятиме формуванню збалансованої системи правового регулювання, яка поєднуватиме незалежність та професійну автономію арбітражного керуючого, належний рівень державного контролю, захист прав і законних інтересів боржників і кредиторів, підвищення прозорості та ефективності процедур банкрутства, що особливо критично в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій, а також забезпечить стабільність і довіру до процедур неплатоспроможності як одного з ключових елементів економічної безпеки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Як здійснюється контроль за діяльністю арбітражних керуючих. *Судова юридична газета* від 14 листопада 2024 р. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/315617-kak-osuschestvlyaetsya>

- kontrol-za-deyatelnostyu-arbitrazhnykh-upravlyayuschikh?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.11.2025).
2. Судді КГС ВС обговорили питання розмежування видів контролю за діяльністю арбітражних керуючих. Верховний суд 20 грудня 2020 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1047662?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.11.2025).
 3. Степанова Т. В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 94–99. URL: <http://pd.onu.edu.ua/issue/view/4748/1774> (дата звернення: 29.10.2025).
 4. Данілов А.І. Контроль арбітражного керуючого за задоволенням вимог кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію. *Право України*. 2019. № 2. С. 274–285 DOI: <https://doi.org/10.33498/loiu-2019-02-274>.
 5. Бутирська І.А. Правовий статус учасників провадження у справі про банкрутство. *Підприємств, господарство і право*. 2016. № 12. С. 89–94. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/17.pdf>.
 6. Федоренко Ю.С. Учасники відокремлених проваджень у справі про банкрутство. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221390/>
 7. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 29.10.2025).
 8. Кобзева Т.А., Заїка К.П. Концептуальні підходи до розвитку та становлення інституту банкрутства в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. С. 468–473. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.79>.
 9. Яринко Б. В. Адміністративні правовідносини у сфері контролю за діяльністю арбітражних керуючих як спосіб забезпечення публічного інтересу в процедурах неплатоспроможності (з урахуванням іноземного досвіду). *Форум права*. 2018. № 4. С. 149–155. DOI <http://doi.org/10.5281/zenodo.2008577>.
 10. Долгополова М.О. Функція контролю та нагляду адміністративно-правових інститутів під час процедури банкрутства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024, № 3. С. 27–32. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-3-4>.
 11. Діденко Ю., Смородіна Д. Застосування процедур банкрутства під час воєнного стану – закон № 3249-IX. URL: <https://lcf.ua/thought-leadership/bankruptcy-and-restructuring/zastosuvannya-protsedur-bankrutstva-v-period-diyi-voyennogo-stanu-shho-zminyuye-zakon-3249-ih/> (дата звернення: 29.10.2025).
 12. Мандичев Д.В. Правове регулювання запобігання корупції у діяльності арбітражного керуючого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 98–102. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/23>.